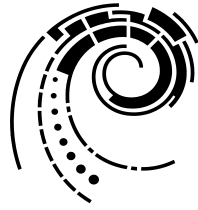

Nieuwegein

Beleidsnota omgevingsrecht 2015-2018

Visie en uitgangspunten voor uitvoering van de Wabo-taken

Raadsnummer

Datum 17 maart 2015

Auteur Marjo Volman en Jeroen van Nistelrooij

Versie

Inhoudsopgave

Inleiding		5
1	Invloeden op het beleid uit verleden, heden en toekomst	8
	1.1 Terugblik op de uitvoering van het omgevingsrecht	8
	1.2 Wabo-taken en het coalitieakkoord 2014-2018	9
	1.3 Toekomstige ontwikkelingen	9
2	Visie, uitgangspunten en ambities	12
	2.1 Visie op de Wabo-taken	12
	2.2 Uitgangspunten	13
	2.3 Ambities	14
3	Van beleid naar uitvoering	17
	3.1 Vergunningverlening en meldingen	17
	3.1.1 Risicoanalyse	17
	3.1.2 Prioriteiten bij toetsen aanvragen/meldingen	18
	3.2 Toezicht en handhaving	18
	3.2.1 Risicoanalyse	18
	3.2.2 Prioriteiten in toezicht en handhaving	20
	3.3 Doelen	21
4	Organisatie en middelen	23
	4.1 Organisatie	23
	4.1.1 Bestuurlijke organisatie	23
	4.1.2 Samenwerkingspartijen	23
	4.1.3 Ambtelijke organisatie	26
	4.1.4 Afstemming bestuur en ambtelijke organisatie	26
	4.2 Middelen	26
Bijlage 1	Verwachte wetwijzigingen	29
Bijlage 2	Voorbeeld risicoanalyse	31

Inleiding

Wat regelt het omgevingsrecht?

Het omgevingsrecht regelt kortweg de bouw-, inrichting- en gebruikseisen en -mogelijkheden van het gehele grondgebied. De kaders staan in landelijke wetten en besluiten (zoals Woningwet, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), Wet ruimtelijke ordening (Wro), Wet milieubeheer (Wm)), Algemene Maatregelen van Bestuur (zoals Bouwbesluit, Activiteitenbesluit), gemeentelijke beleidstukken (zoals bestemmingsplannen, parkeernota, detailhandelsbeleid) en verordeningen (zoals APV, bomenverordening, bouwverordening). Gemeenten hebben de wettelijke taak om toetsing en toezicht uit te voeren en zo nodig handhavend op te treden. Zodoende controleren we de naleving en beperken we binnen onze mogelijkheden de risico's voor burgers, bezoekers en bedrijven tot een aanvaardbaar niveau.

Waarom maken we een Beleidsnota omgevingsrecht?

Deze Beleidsnota omgevingsrecht 2015-2018 heeft een wettelijke grondslag. Het *Besluit omgevingsrecht* schrijft een handhavingsbeleid voor over de uitvoering van de Wabo¹-taken, inclusief een jaarprogramma en jaarverslag. Op grond van landelijke kwaliteitscriteria² dient ook vergunningverlening in beleid te worden vervat. Het huidige *Beleidskader omgevingsrecht 2011-2014* (RIS 2011-018) is aan het einde van de doorlooptijd belandt. Deze Beleidsnota is de opvolger die de volgende doelen dient:

- *Eenduidig kader voor de sturing van uitvoering*: Vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn uitvoeringstaken. Deze nota bevat de kaders hiertoe in de vorm van visie en uitgangspunten.
- *Democratische legitimatie*: Het college vindt het uit het oogpunt van democratische legitimatie van belang dat de kaders voor beleid en uitvoering met de raad samen worden bepaald. Dit volgt ook uit het coalitieakkoord 2014-2018, waarin het college aangeeft graag de samenwerking te zoeken met de raad. Het college, dat tot vergunningverlening en handhaving is bevoegd, zal over de verdere beleidsmatige uitwerking en uitvoering vervolgens verantwoording afleggen aan de gemeenteraad.
- *Transparantie*: De bevoegdheid tot vergunningverlening en handhaving ligt eenzijdig bij de overheid. Het is een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur dat burgers, bedrijven en instellingen de mogelijkheid hebben om te weten hoe het

---

¹ Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

² "Kwaliteitscriteria 2.1 voor vergunningverlening, toezicht en handhaving krachtens de Wabo", Uitvoeringmetambitie.nl, 7 september 2012. De kwaliteitscriteria 2.1 zijn landelijk vastgesteld door Rijk, IPO, VNG en Unie van Waterschappen. Beoogd wordt de kwaliteitscriteria wettelijk vast te leggen.

college gebruik maakt van deze bevoegdheden. Dat vraagt om een transparant vergunningen- en handhavingsbeleid.

Hoe zit het met de bevoegdheden van raad en college?

De gemeenteraad heeft een kaderstellende bevoegdheid. Deze *Beleidsnota omgevingsrecht 2015-2018* vormt dat kader waarin visie en uitgangspunten zijn opgenomen. Het college werkt dit beleid ten behoeve van de taakuitvoering verder uit. Dat gebeurt in de Uitvoeringsnota omgevingsrecht. Die Uitvoeringsnota bevat o.a. risicoanalyses, toets- en toezichtprotocollen en strategieën. We kiezen ervoor de Beleidsnota en de Uitvoeringsnota een looptijd van vier jaar te geven om aldus beleid en doorvertaling naar uitvoering regelmatig tegen het licht te houden. In het jaarlijkse Jaarprogramma omgevingsrecht maakt het college een prognose van de inzet van de beschikbare capaciteit en middelen. In het jaarverslag maakt het college inzichtelijk of de beoogde doelen uit het Jaarprogramma daadwerkelijk zijn behaald. Uitvoeringsnota, jaarprogramma's en jaarverslagen worden door het college vastgesteld³. Alle genoemde collegebesluiten worden bekend gemaakt aan de raad. De raad kan zo controleren of de uitvoering binnen de door de raad vastgestelde Beleidsnota blijft.

Document	Verschijnt	Vaststelling
Beleidsnota omgevingsrecht	1x per 4 jaar	gemeenteraad
Uitvoeringsnota omgevingsrecht	1x per 4 jaar	college
Jaarprogramma omgevingsrecht	jaarlijks in het 4e kwartaal	college
Jaarverslag omgevingsrecht	jaarlijks in het 2e kwartaal	college

Toezicht door provincie

De provincie houdt interbestuurlijk toezicht op de gemeenten binnen haar provinciegrenzen (*Wet revitalisering generiek toezicht*). De gemeenten moeten de provincie van de noodzakelijke informatie voorzien om die taak te kunnen uitvoeren (vastgelegd in de *Verordening Systematische toezichtinformatie provincie Utrecht*, 1 maart 2014). Alle voornoemde besluiten van raad en college worden daarom aangeboden aan de provincie.

Reikwijdte Beleidsnota omgevingsrecht

De reikwijdte van deze Beleidsnota is strikt beperkt tot de activiteiten in de omgeving die vallen onder de Wabo. Het gaat om de Wabo activiteiten:

- Bouwen;
- Aanleggen als bedoeld in de Wro;
- Slopen (inclusief asbestverwijdering);
- Slopen of veranderen van monumenten of beschermde stads- en dorpsgezichten;

³ Op grond van hoofdstuk 7 van het *Besluit omgevingsrecht* is het college hiertoe bevoegd.

- Oprichten of veranderen van een (milieu)inrichting;
- Brandveilig gebruiken;
- Afwijken van planologische regels (zoals bestemmingsplan of beheersverordening);
- Activiteiten in natuurbeschermingsgebieden;
- Activiteiten met gevolgen voor flora en fauna;
- In het kader van de *Algemene plaatselijke verordening, Bomenverordening*:
  - Aanleggen of veranderen van een weg;
  - Realiseren van een uitweg;
  - Kappen van bomen of vellen van houtopstand;
  - Voeren van handelsreclame;
  - Opslaan van roerende zaken.

De uitvoering van deze taken ligt grotendeels bij de gemeente zelf. Het toezicht op brandveilig gebruik wordt uitgevoerd door de Veiligheidsregio Utrecht (VRU), waarbij de gemeente op advies van de VRU zo nodig handhavend optreedt. Daarnaast voert de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (per 1 juli 2014) en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (per 1 juli 2013 alleen voor Ecolab) een deel van de gemeentelijke milieutaken uit, beperkt tot het basistakenpakket 2.3⁴. In de looptijd van deze Beleidsnota zal de taakverdeling gemeente en RUD worden geëvalueerd.

Leeswijzer

In Hoofdstuk 1 wordt teruggeblikt op de afgelopen beleidsperiode en vooruitgeblikt op toekomstige ontwikkelingen die van invloed zijn op de taakuitvoering. In Hoofdstuk 2 zijn visie, uitgangspunten en ambities met betrekking tot de uitvoering van de Wabo-taken geformuleerd. In Hoofdstuk 3 wordt aangegeven op welke wijze het college de uitwerking vorm zal geven. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de organisatie en inzet van middelen in de taakuitvoering.

---

⁴ Een landelijk afgesproken takenpakket te beleggen bij regionale uitvoeringsdiensten/omgevingsdiensten (RUD's/OD's). Beoogd wordt de structuur van RUD's/OD's en de minimaal daarin onder te brengen taken wettelijke vast te leggen. Het basistakenpakket is verwoord in https://www.vng.nl/files/vng/publicaties/2013/20110525_werkdocument_basistakenpakket_ruds_def_.pdf

1   **Invloeden op het beleid uit verleden, heden en toekomst**

In deze Beleidsnota worden visie, uitgangspunten en ambities door de gemeenteraad vastgelegd. Voordat hierop wordt ingegaan blikken we in dit hoofdstuk eerst terug op de taakuitvoering tot dusverre, op de ambities neergelegd in het coalitieakkoord 2014-2018 en op toekomstige ontwikkelingen. Leerpunten uit het verleden en de ambities uit het coalitieakkoord zijn van invloed op de kaderstelling voor de komende periode.

1.1   **Terugblik op de uitvoering van het omgevingsrecht**

De taakuitvoering op de Wabo-beleidsvelden heeft in Nieuwegein met het *Beleidskader Handhaving Fysieke Veiligheid 2005 – 2008* (tussentijds verlengd tot en met 2010) een impuls gekregen. De gemeenteraad heeft toen uit 3 niveaus van uitvoering gekozen voor uitvoering op het basisniveau. Daarmee zijn middelen beschikbaar gekomen om de uitvoering op dit basisniveau te krijgen. Dit is in die beleidsperiode ook gerealiseerd. Met het *Beleidskader omgevingsrecht 2011-2014* is dit niveau doorgezet.

In het laatste Beleidskader zijn 22 doelen geformuleerd. Deze zijn deels procesmatig ("besluitvorming op vergunningaanvragen binnen de wettelijke termijn", "toetsing aanvragen volgens een vastgesteld toetsingsprotocol", "toezicht volgens een vastgesteld toezichtprotocol", "aantal controles conform vastgestelde controlefrequenties") en deels inhoudelijk (bijvoorbeeld doelen met betrekking tot naleefgedrag). De procesmatige doelen zijn gerealiseerd. Met betrekking tot de inhoudelijke doelen zijn deze gehaald, met uitzondering van:

- Het naleefgedrag van bedrijven met betrekking tot milieuregels. In 2011 en 2012 verbeterde het naleefgedrag tot zo'n 60%, in 2013 zakte het naleefgedrag weer tot het niveau van vóór 2011 (rond 50%) en in 2014 verder naar 40%. Reden hiervan is dat bedrijven als gevolg van de economische crisis bepaalde kosten voor zich uit lijken te schuiven. Dit is van invloed op het naleefgedrag, omdat bedrijven kosten moeten maken om installaties (tanks, stook- en koelinstallaties) en voorzieningen (o.a. bodembeschermende voorzieningen) te laten onderhouden en te laten keuren.
- De voorgenomen inzet bij milieucontroles op het naleven van voorschriften m.b.t. energiebesparing. Deels doordat doelen te gedetailleerd waren om te kunnen monitoren, deels omdat de toezichtsinspanning hierop hoger was dan gepland en om die reden naar beneden toe is bijgesteld.

Verder zijn we in de afgelopen beleidsperiode geconfronteerd met enkele calamiteiten en incidenten:

- Doorbuiging van het dak van sportzaal De Waterlelie. Over de oorzaak van bezwijken heeft adviesbureau Hageman onderzoek gedaan. De rol van vergunningverlening, toezicht en handhaving is verwoord in beantwoording van vragen ex art. 42 van de fractie ONS (RIS 2011-423, 2011-257 en 2011-171)
- Brand bij verbouwingwerkzaamheden aan verzorgingshuis De Geinsche Hof. Het COT heeft hiernaar onderzoek gedaan (RIS 2012-079). Hierin is ook vergunningverlening, toezicht en handhaving betrokken. Geconcludeerd werd dat (conclusie 3) "(...) Aan de (wettelijke) eisen op het gebied van (brand-)veiligheid is voldaan. Ook het toezicht door de gemeente is adequaat uitgevoerd. (...)"
- Drie branden in gebouwen waarbij asbest (mogelijk) is vrijgekomen en enkele illegale asbestsaneringen. In één geval is na ingrijpen van bouwtoezicht gebleken dat één woning daardoor besmet was geraakt met asbest, leidend tot kortstondige ontruiming van deze woning. Bouwtoezicht heeft hierdoor verdere besmetting weten te voorkomen.

1.2 Wabotaken en het coalitieakkoord 2014-2018

In het coalitieakkoord worden in de agenda's voor "ruimtelijke ontwikkeling" en "leefomgeving en veiligheid" zowel procesmatige als inhoudelijke onderwerpen benoemd die aan de Wabotaken verbonden kunnen worden.

- Ruimtelijke ontwikkeling:
  - Klimaatneutrale stad in 2040;
  - Transformatie van kantoren en bedrijfspanden naar woningen;
  - Ruimte maken in bestemmingsplannen voor werken / ondernemen vanuit huis;
- Leefomgeving en veiligheid:
  - Voldoen aan politiekeurmerk Veilig Wonen.

Daarnaast is er een raakvlak met de samenwerkingsagenda van het coalitieakkoord. De samenwerkingsagenda is gericht op ruimte geven aan initiatieven uit de stad. Hierin zit een spanningsveld in relatie tot uitvoering van de Wabotaken, in de zin dat initiatieven uit de stad aan regels worden getoetst binnen de Wabotaakuitvoering. Daarbij wordt bij vergunningaanvragen in beginsel wel meegedacht in mogelijkheden, maar blijft het algemene belang van kwaliteit en inpasbaarheid altijd onderdeel van de beoordeling. Bij toezicht en handhaving is weinig tot geen ruimte meer in meedenken met de initiatiefnemer.

1.3 Toekomstige ontwikkelingen

Nieuwe en veranderende wetgeving

De landelijke wetgeving is voortdurend in verandering, met gevolgen voor de taakuitvoering. We voorzien de volgende grote invloedrijke wetswijzigingen:

- *Omgevingswet*
Een grootschalige wetgevingsoperatie die beoogt wetgeving vergaand te bundelen en daarmee meer inzichtelijk te maken en tevens ruimte te schapen voor lokale bestuurlijke afwegingsruimte. Verwachte inwerkingtreding: 2018.
- *Wetsvoorstel kwaliteitsborging voor het bouwen*

Met dit wetsvoorstel wordt beoogd het toetsen van aanvragen omgevingsvergunning voor het bouwen en het toezicht op bouwen te privatiseren, te beginnen met de "kleine" (minst risicovolle) bouwwerken. Dit wetsvoorstel heeft consequenties voor de ambtelijke organisatie en zorgt ervoor dat er geen technische inhoudelijke toets meer plaatsvindt van aanvragen voor het bouwen. Verwachte inwerkingtreding: nog vóór inwerkingtreding Omgevingswet.

- *Wetsvoorstel VTH (wijzing Wabo ter verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving).*

Dit wetsvoorstel, dat feitelijk een wijziging van de Wabo betreft, beoogt:

- de structuur van Regionale uitvoeringsdiensten/Omgevingsdiensten;
- de kwaliteitscriteria 2.1;
- de landelijke en regionale overlegstructuren en daaruit voortvloeiende samenwerking;
- de uitwisseling van informatie tussen handhavende instellingen wettelijk vast te leggen.

In bijlage 1 worden deze wetsvoorstellen nader toegelicht.

Overige ontwikkelingen

Daarnaast spelen de volgende ontwikkelingen een rol bij de te formuleren ambities rond de Wabo-taken.

- Verdere deregulering
In de afgelopen jaren zijn door wetswijzigingen de mogelijkheden van vergunningsvrij bouwen vergroot, is het brandveilig gebruik van bouwwerken veelal niet vergunningplichtig meer, evenals milieu-gerelateerde activiteiten. Op 1 november 2014 is opnieuw het vergunningsvrij bouwen uitgebreid en zijn enkele ruimtelijke procedures die voorheen 6 maanden duurden verkort tot de reguliere Wabo-procedure van 8 weken (zoals transformaties van bestaande gebouwen). In de komende jaren wordt een verdere deregulering voorzien met betrekking tot de vergunningplicht voor het oprichten en veranderen van een inrichting (milieu). De impact zal niet heel groot zijn, omdat nu al van zo'n 98% van de bedrijven de activiteiten onder algemene regels vallen (Activiteitenbesluit milieubeheer).
- Energieakkoord voor duurzame groei
In september 2013 is in SER-verband door meer dan 40 organisaties dit akkoord gesloten⁵. In dit akkoord zijn activiteiten in 10 pijlers geordend om de in het Energieakkoord benoemde doelen te bereiken. In het Energieakkoord is één activiteit verbonden aan de uitvoering van Wabo-taken door gemeenten: gemeenten wordt gevraagd prioriteit aan handhaving van de energiebesparingsverplichting in de Wet milieubeheer te geven.
- Landelijke strategieën vergunningverlening, toezicht en handhaving
In juni 2014 is de eindversie van de landelijke handhavingstrategie aan staatssecretaris Mansveld aangeboden tijdens het zogenaamde Bestuurlijk Omgevingsberaad. In het Bestuurlijk Omgevingsberaad, dat met het Wetsvoorstel VTH ook een wettelijke grondslag krijgt, zijn bestuurlijke niveaus vertegenwoordigd van het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en het Openbaar Ministerie. Doel van deze landelijke strategie is om landelijk op

---

⁵ <http://www.energieakkoordser.nl/#>

eenzelfde wijze te handhaven bij geconstateerde overtredingen in het omgevingsrecht, zodat hierdoor een gelijk speelveld ontstaat voor bedrijven en instellingen. Verder verbindt de strategie het bestuurs- en strafrecht met elkaar. De Landelijke Handhavingsstrategie is gepubliceerd op <http://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/handhaving/landelijke/>. Er is een implementatietraject gestart, waarbij in onze provincie daartoe een werkgroep is ingesteld met daarin vertegenwoordigers van RUD Utrecht, enkele gemeenten en de provincie. Landelijk wordt ook beoogd om strategieën voor vergunningverlening en toezicht op te stellen.

- *Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur)*
In 2014 heeft het college het beleid voor de toepassing van Wet Bibob uitgebreid naar onder meer vergunningaanvragen in het omgevingsrecht. Doel van de Wet Bibob is om door middel van een toets te voorkomen dat het bestuursorgaan door het verlenen van een beschikking faciliteert in criminele activiteiten, met name het witwassen van crimineel verkregen gelden. Volgens de beleidslijn vindt de Bibobtoets in beginsel plaats bij aanvragen:
  - Voor het bouwen, met een bouwsom hoger dan € 250.000 dan wel vallend binnen een in de beleidslijn opgenomen risicobranche of -gebied;
  - Voor het oprichten/wijzigen van een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, indien deze valt binnen de in de beleidslijn genoemde risicobranche of- gebied.

De implementatie van dit beleid vindt in 2015 verder plaats.

2   **Visie, uitgangspunten en ambities**

2.1   **Visie op de Wabo-taken**

In onze visie op de Wabo-taken dragen vergunningverlening, toezicht en handhaving bij aan een veilige, gezonde en schone stad. Het toetsen van aanvragen en het houden van toezicht vormen de kern in onze taakuitvoering. Door de uitvoering van de Wabo-taken beperken we zoveel mogelijk de risico's voor de leefomgeving. In het kader van Wabo-regelgeving betreft het bijvoorbeeld risico's in de sfeer van instortingsgevaar van bouwwerken, brand in een gebouw, het veilig kunnen vluchten uit een gebouw indien er brand is, diverse vormen van aantasting van het milieu, risico's voor de gezondheid door uitstoot van stoffen, aantasting monumenten, etc. Veiligheid, gezondheid en bescherming van het milieu zijn daarbij belangrijk. Natuurlijk treden we op bij overtredingen, maar betrekken in de wijze waarop we optreden de ernst van de gevolgen van de overtreding en de houding van de overtreder. Daarmee geven we stapsgewijs richting aan verbetering van het naleefgedrag.

De middelen waarmee we de taken uitvoeren zijn niet oneindig. We zetten de beschikbare middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in om risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken. Dat doen we door afgewogen prioriteiten te stellen op basis van een inventarisatie en weging van risico's. Dat wil overigens niet zeggen dat de inzet uitsluitend gericht is op deze prioriteiten. Het wil alleen zeggen dat de grootste inspanning gericht is op de prioriteiten. Om verdere richting te geven aan onze inspanningen binnen de Wabo-taken stellen we onszelf doelen. Deze doelen zijn realistisch en meetbaar.

We zijn realistisch: het 100% uitsluiten van risico's dan wel 100% naleving door middel van onze inzet op de Wabo-taken is een utopie. We willen en kunnen niet elk detail van een vergunningaanvraag diepgaand toetsen en overal en altijd op de naleving van wet- en regelgeving toezien. We maken daarom doordachte keuzes in wat we wel en niet doen, en hoe we het doen.

Ondanks onze eigen inzet op de Wabo-taken blijft een initiatiefnemer altijd zelf verantwoordelijk voor (de effecten) van zijn project. Wij nemen onze verantwoordelijkheid door uitvoering van Wabo-taken, maar we nemen de eindverantwoordelijkheid daarmee allerm minst over van de initiatiefnemer. Bewoners, bedrijven en instellingen die een initiatief ontplooiën zijn zelf verantwoordelijk voor naleving van regels. Dit zal soms spanning opleveren met de veranderende rol van de gemeente om initiatieven uit de stad mogelijk te maken. Bij de Wabo-taakuitvoering is hier oog voor, binnen de integrale belangenafweging die de gemeente moet maken.

2.2   **Uitgangspunten**

We hanteren bij onze visie de volgende uitgangspunten.

- **Aandacht voor regelgeving**

De uitvoering van Wabo-taken draagt bij aan de veiligheid, gezondheid en duurzaamheid in en van onze stad. Dat begint bij regels. Regelgeving rond de Wabo is voor een groot deel landelijk bepaald en daarmee weinig beïnvloedbaar. Maar uit deze landelijke regels vloeien ook lokale Wabo-regels voort, in de vorm van verordeningen, beleid, vergunningen en ontheffingen. Uitgangspunt is dat deze regels noodzakelijk, helder en uitvoerbaar zijn. We geven nadrukkelijk aandacht aan:

- het voorkomen van overbodige regels;
- de handhaafbaarheid en de consequenties voor de uitvoering van regels voor zowel gemeente als initiatiefnemer;
- het begrijpelijk formuleren van regels en het uitdragen en uitleggen van regels, om het burgers, bedrijven, instellingen en overheden makkelijker te maken hun eigen verantwoordelijkheid te nemen om de regels na te leven;

Verder hebben we aandacht voor de veranderingen in wetgeving en anticiperen hier tijdig op.

- **Keuzes maken**

De regelgeving is omvangrijk en we kunnen niet overal op inzetten. Ons doel is risico's voor de leefomgeving zoveel mogelijk te beperken. Daarom maken we onderbouwde keuzes in wat we doen en hoe we het doen, zodat we onze capaciteit zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten. Dit doen we door risico's te inventariseren en te wegen. Veiligheids-, gezondheids- en milieurisico's wegen daarbij zwaar. Deze belangen worden meegewogen voor zover zij bij het betreffende Wabo-beleidsveld aan de orde zijn. Het uitgangspunt is dat de grootste risico's de meeste aandacht krijgen door deze prioriteit te geven. Daarmee bepalen we **wat** we gaan doen.

Vervolgens kiezen we de wijze **hoe** we de taken uitvoeren, om de beperkte capaciteit zo efficiënt mogelijk in te zetten om risico's zoveel mogelijk te beperken. Het gaat daarbij om de wijze van toetsen van aanvragen en de wijze van toezicht. Het wat en hoe wordt in de Uitvoeringsnota vastgelegd.

Een goede naleving is belangrijk in het beperken van risico's. We bevorderen naleving door de inzet van een doordachte mix van preventieve (zoals communicatie, vooroverleg, vergunning, toezicht) en repressieve instrumenten (handhaving). Preventieve instrumenten hebben de voorkeur boven repressieve instrumenten. Komt het tot handhaving, dan volgen we de Landelijke Handhavingsstrategie. Er kunnen omstandigheden of belangen zijn die afwijken van deze strategie rechtvaardigen. Als we van de Landelijke Handhavingsstrategie afwijken, dan doen we dat gemotiveerd.

- **Organisatie en middelen**

Voor de uitvoering van de Wabo-taken vormt het huidig budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving en de formatieomvang voor het college het vertrekpunt. Binnen deze randvoorwaarden wordt inzichtelijk gemaakt welke omvang het vergunningenpakket naar verwachting heeft, op welke onderwerpen de handhaving zich richt, welke doelen zijn gesteld en welke werkwijze is gekozen om

deze doelen te realiseren. Binnen deze capaciteit zijn we flexibel indien moet worden ingespeeld op incidenten en ontwikkelingen die vooraf niet waren voorzien, welke een herprioritering in de uitvoering vergen. Uitgangspunt is dat we vooraf de inzet inzichtelijk maken, maar voorkomen dat er niet op incidenten kan worden ingespeeld.

2.3 Ambities

Met de visie en uitgangspunten streven we de volgende ambities na.

- “Mogelijk maken”

De ontwikkelingen in de samenleving gaan snel. Bedrijven en bewoners spelen hierop in met activiteiten, waarbij regelgeving soms in de weg kan staan. We willen ruimte geven aan initiatieven uit de stad⁶. Voor wat betreft Wabo-wetgeving wordt dit ook op rijksniveau beoogd met de Omgevingswet.

Dat vergt een cultuuromslag bij de uitvoering van onze Wabo-taken. Onze ambitie is te komen tot een cultuur van “Nee, tenzij” naar “Ja, mits”. Het bestuur wil voorkomen dat overbodige regels en bureaucratie een initiatief in de weg staan. Dat vergt van bestuur en het ambtelijk apparaat een nieuwe grondhouding: van alleen toetsen van een initiatief aan geldende regels naar meedenken om eventuele barrières te slechten. Hierin zit wel een spanningsveld. Regels zijn er in beginsel niet om initiatieven onmogelijk te maken, maar om in een dichtbevolkte samenleving eenieders belang te beschermen en hieraan rechtszekerheid te ontleen. Binnen dat spanningsveld kunnen we geen partij kiezen voor een initiatiefnemer, zonder de belangen van derden in ogenschouw te nemen. Want besturen blijft een kwestie van ieders en alle belangen tegen elkaar afwegen en vervolgens de knoop doorhakken.

- Betrouwbare dienstverlening

Bewoners en bedrijven mogen rekenen op kennis en kunde binnen de gemeente over alle Wabo-vraagstukken. Medewerkers stellen zich dienstbaar op. Zij beantwoorden vragen deskundig en tijdig en denken mee met initiatiefnemers in mogelijke oplossingen en benodigde randvoorwaarden maar leggen in voorkomende gevallen ook helder uit waarom een initiatief echt niet mogelijk is. Bij complexe vraagstukken zorgen we voor één gemeentelijk aanspreekpunt, die collega’s achter de schermen betreft bij de beantwoording van complexe vraagstukken.

Aangevraagde vergunningen en ontheffingen worden binnen de wettelijke termijnen verleend. Bewoners en bedrijven die overlast in hun omgeving ervaren, kunnen met hun klachten bij de gemeente terecht. Klachten kunnen een indicatie zijn dat regels niet goed worden nageleefd. Klachten worden altijd onderzocht, en klagers krijgen hiervan een terugkoppeling. Men kan ook handhavingsverzoeken indienen. De gemeente dient hierop een voor bezwaar en beroep vatbaar besluit te nemen. We doen dit binnen de wettelijke termijn.

- Digitale dienstverlening

Het percentage van aanvragen dat digitaal wordt ingediend kent een stijgende lijn en zit inmiddels op ca. 90%. In 2015 worden verdere stappen gezet richting het volledig

---

⁶ Coalitieakkoord 2014-2018, hoofdstuk 2 “Samenwerkingsagenda”.

digitaal afhandelen van de aanvragen. Dit betekent dat we ook langs digitale weg willen gaan communiceren met aanvragers. Op dit moment worden besluiten inclusief alle tekeningen en berekeningen nog per post aangeboden. In het toezicht wordt reeds gewerkt met digitale tools.

- Voldoen aan kwaliteitseisen

In de wet zijn kwaliteitseisen gesteld aan handhaving. Daarnaast zijn in 2012 landelijke kwaliteitscriteria vastgesteld door Rijk, IPO, VNG en Unie van Waterschappen op het gebied van:

- Borgen van continuïteit en deskundigheid binnen de uitvoerende instantie. Er zijn daartoe zogenaamde kritieke massacriteria geformuleerd op diverse generieke (bv. milieutoezicht) en specialistische functies (bv. cultuurhistorie en archeologie);
- procescriteria voor de vergunningverlening en handhaving. In feite zijn de wettelijk kwaliteitseisen voor handhaving die nu in hoofdstuk 7 van *het Besluit omgevingsrecht* zijn geformuleerd op een hoger detailniveau uitgewerkt. In totaal gaat het om ruim 300 criteria.

Het Rijk wil deze kwaliteitscriteria in wet- en regelgeving vastleggen (Wetsvoorstel VTH, zie bijlage 1). Met betrekking tot de kritieke massacriteria zullen deze niet in de wet worden vastgelegd, maar zal er een verplichting komen om deze voor in ieder geval de uitvoering van de basistaken bij verordening, regionaal afgestemd op het niveau van de RUD Utrecht, vast te leggen.

De kwaliteitscriteria leggen de lat zeer hoog. Het voldoen aan deze criteria vergt veel inzet in beschrijving en monitoring van processen en investering in mensen. Uitgangspunt is minimaal voldoen aan de huidige wettelijke kwaliteitseisen, en aan aanwijzingen die de 2e lijnstoezichthouder (Provincie Utrecht) ons hierop mogelijk geeft. Verder geven we deels invulling aan de niet-wettelijke kwaliteitscriteria, door ook vergunningverlening in beleids- en uitvoeringsnota en Jaarprogramma's en Jaarverslagen mee te nemen. Voor het overige bekijken we per criterium kritisch of het voldoen hieraan bijdraagt aan risicobeheersing en zo ja, op welke wijze we hieraan gaan voldoen. Zo kan samenwerking met externe organisaties (Provincie, RUD Utrecht, OD Noordzeekanaalgebied, regiogemeenten, Hoogheemraadschap, politie, landelijke inspectiediensten) een optie zijn voor het voldoen aan kritieke massacriteria. Overigens kunnen er ook andere redenen zijn om tot intensievere samenwerking of tot overdragen van (meer) taken te kiezen, zoals financiële redenen, verhoging dienstverlening, etc. We overleggen regelmatig met de provinciaal regisseur over onze activiteiten op het gebied van de kwaliteitseisen.

- Behouden/verhogen nalevingsniveau van regels door doelgroepen

Om deze ambitie te realiseren is het allereerst van belang dat bewoners, bedrijven en instellingen de regels kennen en vervolgens een intrinsieke motivatie om deze na te leven. We willen nieuwe manieren ontwikkelen om de regels kenbaar te maken. Een instrument als zelftoezicht (bedrijven faciliteren met een door de gemeente ontwikkelde checklist) is daartoe een mogelijkheid.

We willen meer inzicht in het naleefgedrag van bewoners, bedrijven en instellingen. Niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief ("waarom leeft men regels niet na of wel na"). In eerste instantie gebruiken we daartoe onze eigen informatie die uit het

toezicht voortvloeit. Op basis daarvan zullen waar mogelijk nalevingsniveaus als doelen van het beleid worden geformuleerd. Deze nalevingsniveaus staan omschreven (vaak in de vorm van percentages) in de jaarlijkse Programmabegroting en in de Jaarprogramma's. Op deze manier kan gericht worden ingezet op behoud of verbetering van het nalevingsniveau en wordt stapsgewijs toegewerkt naar hogere niveaus van naleving.

3 Van beleid naar uitvoering

In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe het college de visie en uitgangspunten uit hoofdstuk 2 zal vertalen in een Uitvoeringsnota. Kern van deze vertaalslag vormen de risicoanalyse en het formuleren van de daaruit voortvloeiende prioriteiten en doelen per Wabo-beleidsveld.

3.1 Vergunningverlening en meldingen

3.1.1 Risicoanalyse

De uitvoering van deze taak is voor een groot deel marktgestuurd: daar worden de Wabo-initiatieven immers geboren. Voor wat betreft bouwaanvragen is deze sterk conjunctuurgevoelig. Zo is er door de economische omstandigheden de laatste jaren minder gebouwd, waardoor ook minder aanvragen voor het bouwen zijn ingekomen met tevens gevolgen voor de legesinkomsten.

De analyse voor vergunningverlening en meldingen bestaat uit het inschatten van de ontwikkelingen, die van invloed zijn op het aantal en typen te verwachten aanvragen. Daarnaast wordt geanalyseerd, voor zover het vergunningen/meldingen in de gebruiksfase gaat, met welke frequentie een actualisering daarvan nodig is. Uit deze analyse vloeit voort of er voldoende capaciteit en deskundigheid in huis is om deze stroom van aanvragen en meldingen te kunnen afhandelen (en of de legestarieven voldoende zijn om de bijkomende kosten te dekken over een periode van meerdere jaren). Bij onvoldoende capaciteit en/of deskundigheid ontstaan risico's doordat een aanvraag niet of onvoldoende wordt getoetst en bijsturing ontbreekt in de aanvraagfase.

Om enig beeld te hebben volgt hieronder een globaal overzicht van de jaarlijkse vergunningsopgave bij het huidige economische klimaat. Deze is niet volledig en de genoemde aantallen zijn een "om en nabij" getal:

Vergunningen en meldingen	Globaal overzicht aantal aanvragen / meldingen per jaar
Bouwen	220, w.v. 18-25 complex (bouwkosten >€225.000)
Slopen	<ul style="list-style-type: none"> • 60 meldingen bedrijfsmatige sloop • 20 meldingen particulieren asbestverwijdering
Planologische strijdigheid	40
Brandveilig gebruik	<ul style="list-style-type: none"> • 2 vergunningen • 18 meldingen
Milieu	<ul style="list-style-type: none"> • 5 vergunningaanvragen

Vergunningen en meldingen	Globaal overzicht aantal aanvragen / meldingen per jaar
verordeningsregels / aanhakers	<ul style="list-style-type: none"> • 5 maatwerkvoorschriften • 30 meldingen Activiteitenbesluit • 30 meldingen Besluit bodemkwaliteit • 70 kapvergunningen • 20 uitwegvergunningen • 55 meldingen/vergunningen voor voorwerpen op openbare plaats

3.1.2 Prioriteiten bij toetsen aanvragen/meldingen

Elke aanvraag / melding wordt in enigermate getoetst. In die zin is er geen prioriteitstelling waaruit volgt dat bepaalde aanvragen geheel niet worden getoetst. Bij aanvrager voor bouwactiviteiten die qua aard/omvang vergelijkbaar zijn met vergunningsvrij bouwactiviteiten, is de toetsing zeer beperkt. De eerste toets betreft de volledigheid en juistheid van de ingediende stukken. Tekortkomingen kan de aanvrager herstellen. Doet men dat niet, dan blijft de aanvraag buiten behandeling (of is de melding geacht niet te zijn gedaan). De diepgang van het toetsen van de volledige aanvragen / meldingen verschilt per type aanvraag/melding. Zo zal het toetsen van een plan voor een woninguitbreiding van een andere orde zijn dan het toetsen van bijvoorbeeld de bouw van een verzorgingshuis. Dat komt omdat de risico's sterk verschillend zijn. De diepgang van toetsing wordt door het college vastgesteld in de vorm van een toetsprotocol dat sowieso geldt voor de taken die de gemeente zelf uitvoert. Sommige taken zijn deels of geheel uitbesteed. Voor taken die door de VRU en RUD worden uitgevoerd geldt dat zij werken aan uniformering van werkprocessen om te voorkomen dat zij voor iedere gemeente een andere werkwijze moeten volgen. Dit zou inefficiënt zijn. De rol van de gemeente is hierin op afstand, waarbij in beginsel uit wordt gegaan van vertrouwen in de expertise die bij deze organisaties aanwezig is. Wel is het zo dat met het oog op de wettelijke kwaliteitseisen de geüniformeerde werkwijzen ter vaststelling aan de deelnemende gemeenten worden voorgelegd. In algemeenheid ligt de prioriteit bij toetsing van aanvragen op de veiligheid voor mensen. In geval van bouwen ligt dat in de constructieve veiligheid en bouwkundige brandveiligheid (ontvluchten). In geval van brandveilig gebruik op installatietechnische brandveiligheid. In geval van milieu ligt dat op alle aspecten die met bescherming van het milieu hebben te maken, van afvalstoffen tot veiligheid.

3.2 Toezicht en handhaving

3.2.1 Risicoanalyse

Voor de uitvoering van de risicoanalyse voor toezicht en handhaving wordt gebruik gemaakt van de aanpak zoals is neergelegd in *Programmatisch Handhaven, gids voor gemeenten, waterschappen en provincies* van het CCV (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, oktober 2010). In deze aanpak wordt voor het bepalen van het risico de volgende formule gehanteerd:

$$\text{Risico} = \text{negatief effect} \times \text{kans op niet-naleving}$$

Het verschil met het beoordelen van vergunningen / meldingen is hier gelegen in het feit dat de kans op niet-naleving wordt betrokken in het bepalen van het risico. De risicoanalyse is geen wetenschappelijke bepaald instrument, maar is slechts een hulpmiddel, dat helpt bij het inventariseren van risico's om van daaruit de intensiteit van toezicht te bepalen.

De basisgedachte van de risicoanalyse voor toezicht en handhaving is dat de beschikbare capaciteit het meest effectief wordt ingezet op de doelgroepen die in de risicoanalyse het hoogst scoren. De risicoanalyse wordt per Wabo-beleidsveld uitgevoerd. Binnen elk Wabo-beleidsveld worden te onderscheiden doelgroepen benoemd. Per doelgroep wordt het risico als volgt bepaald.

Methodiek risicoanalyse

In de risicoanalyse worden effecten van niet-naleving benoemd en gescoord, en wordt de kans op niet-naleving gescoord. De scores (van 0 tot 5) worden gegeven door de vergunningverleners en toezichthouders. Zij doen dit op basis van hun kennis en kunde. Voor het onderdeel "kans op niet-naleving" worden de naleefcijfers van de afgelopen beleidsperiode betrokken.

Bij de risicoanalyse worden bij alle Wabo-beleidsvelden de volgende negatieve effecten van niet-naleving onderscheiden:

- Fysieke veiligheid: in welke mate het overtreden van de voorschriften kan leiden tot gewonden en dodelijke slachtoffers. Zo kunnen gewonden en dodelijke slachtoffers vallen in geval van instorting van een gebouw of bij brand.
- Kwaliteit leefomgeving: in welke mate het overtreden van voorschriften de kwaliteit van de leefomgeving aantast. Onder aantasting van de kwaliteit van de leefomgeving zijn bijvoorbeeld geluidhinder, parkeerdruk, welstandsexcessen, visueel aanzicht te scharen.
- Financieel-economische schade: in welke mate het overtreden van voorschriften kan leiden tot financieel-economische schade voor de gemeenschap / voor de gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan inzet van hulpverlening, extra onderhoud aan gemeentelijke bezittingen, onderzoekskosten voor de gemeente, etc. Het gaat hierbij niet om de reguliere inzet van vergunningverlening en toezicht door de gemeente.
- Natuur en milieu: in welke mate het overtreden van de voorschriften het natuurschoon aantast en het milieu belast. Hieronder valt onder meer aantasting van beschermde plant- en diersoorten, aantasting van bodem(ecologie), lucht- en waterverontreiniging, ontstaan van afvalstoffen en energieverstopping.
- Gezondheid: in welke mate het overtreden van de voorschriften leidt tot aantasting van de volksgezondheid. Hierbij kan worden gedacht aan inademing van schadelijke stoffen.
- Bestuurlijk-politieke afbreuk: in welke mate het overtreden van voorschriften kan leiden tot aantasting van het bestuurlijk-politieke imago, in termen van maatschappelijke onrust, geloofwaardigheid, negatieve publiciteit, etc.

Voorafgaand aan het scoren wordt per Wabo-beleidsveld bepaald welke weegfactor aan de hierboven genoemde effecten wordt meegegeven. Op deze manier

kan bijvoorbeeld binnen het Wabo-domein "bouwen" een groter gewicht aan fysieke veiligheid worden meegegeven dan aan kwaliteit van de leefomgeving, terwijl binnen het Wabo-beleidsveld "ruimtelijke ordening" juist een groter gewicht aan kwaliteit van de leefomgeving kan worden toegekend. Hiermee wordt voorkomen dat alle Wabo-beleidsvelden als het ware een zelfde zwaarte van risicobeleving meekrijgen, terwijl hier wel degelijk verschil in wordt ervaren.

Het risico wordt vervolgens berekend door de scores van het negatief effect te vermenigvuldigen met de kans op niet-naleving. Zo ontstaat per Wabo-beleidsveld inzicht in de doelgroepen met het grootste risico. In bijlage 2 is een deel van de risicoanalyse van inrichtingsgebonden milieutoezicht weergegeven.

De VRU maakt voor de risicoanalyse gebruik van de Risicomodule. Die is gebaseerd op dezelfde benadering als hierboven beschreven: risicogericht, naleefgedrag gestuurd, kans- en effectbepaling per soort bouwwerk. Daarnaast wil de VRU toe naar bonus / malus systeem. Optimale en gerichte inzet van preventieve instrumenten, communicatie, toezicht, advies, handhaving. Het bestuur van de VRU heeft in juli 2014 gekozen voor een verschuiving van de aandacht naar Brandveilig Leven / Stimulerende Preventie. Door bewustwording, en duidelijk maken van eigen verantwoordelijkheid, wil de VRU bij bedrijven, burgers en instellingen ondersteunen in zelfredzaamheid. Een plan hiervoor is momenteel in voorbereiding. Doelgroepen die voor ogen staan zijn ouderen, aandachtswijken / -groepen, basisscholieren en hun leefomgeving en tot slot gebieden waar de opkomsttijden te wensen overlaten.

3.2.2 Prioriteiten in toezicht en handhaving

De grootste risico's krijgen de hoogste prioriteit. Hoe krijgt dat dan in de praktijk gestalte? Op basis van de risico's wordt de inzet hierop bepaald. De risicoanalyse en daaruit volgende prioriteitstelling geeft slechts richting aan de inzet van mensen en middelen. Daarbij is het niet zo dat de laagste prioriteit helemaal geen aandacht krijgt. In onderstaande tabel is weergegeven hoe de inzet globaal wordt bepaald aan de hand van de risicoanalyse.

Risico	Mate van toezicht
Hoog	<p><i>Bouw- en sloopfase:</i> op verleende omgevingsvergunningen / sloopmeldingen vindt intensief toezicht plaats, gericht op de belangrijkste effecten van niet-naleving. De intensiteit van toezicht ligt vast in het betreffende toezichtprotocol. In de praktijk kan hiervan worden afgeweken, afhankelijk van de kwaliteit van de aannemer/saneerder.</p> <p><i>Gebruiksfase (milieu, RO, brandveilig gebruik):</i> Het toezicht op naleving van de regels vindt proactief plaats op basis van een vaste controlefrequentie.</p>
Gemiddeld	<p><i>Bouw- en sloopfase:</i> op verleende omgevingsvergunningen / sloopmeldingen vindt toezicht plaats, gericht op de belangrijkste effecten van niet-naleving. De intensiteit van toezicht ligt vast in het betreffende toezichtprotocol. In de praktijk kan hiervan worden</p>

---

	afgeweken, afhankelijk van de kwaliteit van de aannemer/saneerder. <i>Gebruiksfase (milieu, RO, brandveilig gebruik):</i> Het toezicht vindt minder intensief (lagere controlefrequentie), maar nog steeds planmatig plaats.
Laag	<i>Bouw- en sloopfase:</i> op verleende omgevingsvergunningen / sloopmeldingen vindt niet altijd, maar steekproefsgewijs toezicht plaats. <i>Gebruiksfase (milieu, RO, brandveilig gebruik):</i> Er is sprake van passief toezicht. In principe wordt alleen naar aanleiding van klachten of handhavingsverzoeken toegezien op naleving van de regels.

De prioritering is niet bedoeld om een bepaalde volgorde in de het toezicht aan te geven. Het is dus niet zo dat eerst alleen op de hoge prioriteiten wordt ingezet, daarna op de prioriteit gemiddeld en ten slotte op de prioriteit laag. Voorop staat namelijk dat op alle prioriteiten inzet wordt gepleegd. De intensiteit van de inzet is echter verschillend. Hoe hoger het risico (en dus de prioriteit) hoe actiever er toezicht wordt gehouden. Verder zullen klachten of handhavingsverzoeken, ongeacht de prioriteit, altijd worden behandeld.

Jaarlijks wordt, bij het opstellen van het Jaarprogramma, beoordeeld of de risicoanalyse nog actueel is. Dit omdat de kijk op risico's in de loop van enkele jaren kan veranderen, bijvoorbeeld door een veranderend naleefgedrag. Er kan daardoor beter ingespeeld worden op onverwachte ontwikkelingen of belangrijke politieke speerpunten.

3.3 Doelen

Op basis van de prioriteiten zijn de volgende doelen geformuleerd. In de Jaarprogramma's worden deze uitgewerkt in meer concrete en meetbare doelen, waarover vervolgens in de jaarverslagen verantwoording over wordt afgelegd.

Vergunningverlening en meldingen

1. Vergunningaanvragen worden binnen de wettelijke termijn verleend;
2. De inhoudelijke toetsing gebeurt overeenkomstig vastgestelde toetsprotocollen
3. De focus van de bouwkundige toetsing ligt op veiligheid
4. Alle aanvragen worden per 2016 volledig digitaal afgehandeld (streven)

Toezicht en handhaving

1. Gestreefd wordt naar 100% uitvoering van de geraamde controles in de gebruiksfase (brandveilig gebruik bouwwerken en inrichtingsgebonden milieutoezicht) uitgevoerd. Toelichting: Jaarlijks wordt het aantal uit te voeren controles van gebouwen / bedrijven in de gebruiksfase (brandveilig gebruik gebouwen en inrichtingsgebonden milieutaken) vooraf aan het uitvoeringsjaar geraamd, op basis van de risicoanalyse zoals in paragraaf 3.2 beschreven. We benoemen dit doel bewust als een streven, omdat we geconfronteerd kunnen

worden met actualiteiten in een uitvoeringsjaar die kunnen leiden tot een onder- of overschrijding van de raming.

2. Bij overtredingen wordt de Landelijke Handhavingsstrategie gehanteerd. Er mag van worden afgeweken indien hiervan een beter effect wordt verwacht. Deze afwijkingen worden gemotiveerd door de toezichthouder.
3. Er wordt gestreefd naar verbetering in het naleefgedrag bij inrichtingsgebonden milieutoezicht, die in de afgelopen beleidsperiode eerst steeg, maar daarna in het jaar 2014 is gezakt naar slechts 40% naleving bij de periodiek milieucontrole.
4. Bij milieutoezicht wordt selectief aandacht besteed aan energiebesparing, bij jaarlijks vooraf te selecteren bedrijven. Dit om met toezicht bij te dragen aan de klimaatdoelstelling van Nieuwegein en om invulling te geven aan het *Energieakkoord voor Duurzame Groei* (september 2013).

4   **Organisatie en middelen**

4.1   **Organisatie**

4.1.1   Bestuurlijke organisatie

Het college is het tot vergunningverlening en handhaving bevoegde bestuursorgaan inzake Wabo). Binnen het college zijn portefeuillehouders aangewezen, en daarmee bestuurlijk verantwoordelijk voor het gevoerde beleid en de uitvoering van taken die binnen hun portefeuille vallen. Op dit moment is de burgemeester de portefeuillehouder handhaving en is de vergunningverlening bij één wethouder belegd. De burgemeester is de coördinerend bestuurder inzake de Wabo.

Als coördinerend bestuurder bewerkstelligt de burgemeester dat, daar waar nodig, op bestuurlijk niveau afstemming plaatsvindt zodat er slagvaardig richting burger, bedrijf, instelling of overheid wordt opgetreden. Daarnaast draagt hij bestuurlijk verantwoordelijkheid dat het beleid wordt uitgevoerd binnen de visie en uitgangspunten van deze Beleidsnota.

4.1.2   Samenwerkingspartijen

In het Wabo-domein worden diverse taken door andere partijen uitgevoerd. In deze paragraaf volgt daarvan een overzicht.

RUD Utrecht en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Een deel van de Wabo-taken, namelijk het verlenen van milieuvergunningen, de milieutoezichtstaken bij zo'n 120 Nieuwegeinse bedrijven en de bodemtaken, wordt namens het college uitgevoerd door de RUD Utrecht. Voor het bedrijf Ecolab worden de taken uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De RUD Utrecht en OD NZKG leggen hierover aan de gemeente verantwoording af, conform de afspraken gemaakt in het mandaatbesluit en de Dienstverleningsovereenkomst. De verder uitwerking van deze Beleidsnota door het college in de Uitvoeringsnota omgevingsrecht en in Jaarprogramma's zijn van invloed zijn op de taakuitvoering door deze twee diensten. Deze zullen ten behoeve van de afstemming in de uitwerking worden benaderd.

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)

De VRU adviseert op de grotere bouwaanvragen. Verder adviseert de VRU op vergunningen en meldingen inzake het brandveilig gebruik. De gemeente verleent deze vergunningen/handelt formeel de meldingen af. Indien wordt afgeweken van adviezen bij de uiteindelijke vergunning wordt de VRU hierover geïnformeerd. Tot slot houdt de VRU toezicht op de regels rond het brandveilig gebruik, en bereidt de

handhaving door de gemeente voor. De eerste waarschuwingsbrief verstuurt de VRU zelf. In geval van het opleggen van sancties legt de gemeente deze op, op advies van de VRU. Wij volgen hierin de handhavingsprotocollen van de VRU. Het bestuur van de Veiligheidsregio Utrecht heeft in juli 2014 gekozen voor een accentverschuiving in de preventietaken naar Stimulerende Preventie / Brandveilig Leven, omdat daar een grotere veiligheidswinst behaald kan worden. Dat kan inhouden dat het aantal periodieke controles de komende jaren afneemt, om tijd beschikbaar te maken voor Stimulerende Preventie. In 2015 wordt e.e.a. vastgelegd door het bestuur van de VRU in een beleidsplan. Er wordt een basispakket overeengekomen en er wordt ruimte geboden voor meerwerk. Ons uitgangspunt is dat het basispakket voldoende zou moeten zijn, maar dat meerwerk mogelijk is. De exacte vormgeving moet in 2015 blijken.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR)

Met de inwerkingtreding van de Waterwet eind 2009 is de gemeente bevoegd gezag voor de zogenaamde "indirecte lozingen". Dit zijn de wat grotere lozingen van bedrijven, die voorheen WVO⁷-plichtig waren. Sindsdien adviseert HDSR de gemeente over op te nemen vergunningvoorwaarden en handhaving. Wij volgen daarin de handhavingsprotocollen van HDSR. HDSR voert zelf het toezicht uit bij deze voormalige WVO-bedrijven in Nieuwegein, en zijn daartoe ook bevoegd. Het betreft zo'n 12 bedrijven. Voor deze bedrijven worden per 1 juli 2014 de overige milieutaken door de RUD Utrecht uitgevoerd namens Nieuwegein.

Provincie Utrecht

De Provincie Utrecht heeft verschillende rollen:

a. Bevoegd gezag voor twee bedrijven in Nieuwegein

Voor twee bedrijven in Nieuwegein is de Provincie Utrecht bevoegd gezag voor alle Wabo-beleidsvelden. Het betreft Van Vliet Milieudienstverleners aan de Grote Wade, en de NUON Warmtecentrale aan de Doorslag. De uitvoering van de milieutaken is per 1 juli 2014 ondergebracht bij de RUD Utrecht. Voor deze bedrijven is de provincie ook het bevoegd gezag voor het verlenen van omgevingsvergunningen voor het bouwen en voor het handhaven van bijvoorbeeld illegale sloop. Omdat bij de Provincie hierin expertise ontbreekt, en ook bij de RUD Utrecht, zijn in een *Samenwerkingsovereenkomst Wabo* afspraken gemaakt over de taakuitvoering buiten het milieudomein. Kort gezegd komt het erop neer dat de gemeente hierin een adviserende rol heeft richting de provincie. Concreet betekent dit dat als er bijvoorbeeld een bouw aanvraag wordt gedaan door één van deze bedrijven, de gemeente het bouwdeel van de omgevingsvergunning opstelt en overlegt aan de provincie, die vervolgens de omgevingsvergunning verleent. De VRU oefent hier haar taken uit met betrekking tot brandveilig gebruik. Voor HDSR geldt hetzelfde, als het om de indirecte lozing van deze bedrijven gaat.

b. Wettelijk coördinator samenwerking

Op grond van artikel 5.3 t/m 5.5 van de Wabo heeft de provincie een wettelijke rol in het coördineren en afstemmen van de uitvoering tussen de verschillende bestuursorganen binnen de provincie. Dit heeft vorm gekregen in een langlopende

---

⁷ Wet verontreinigingen oppervlaktewater

Intentieverklaring Handhavingssamenwerking, het organiseren van reguliere overleggen⁸ op bestuurlijk en ambtelijk niveau, het opstellen van een jaarlijks Samenwerkingsprogramma Handhaving en hiervan de uitvoering monitoren. De Wabo zal zodanig worden gewijzigd dat ook vergunningverlening van deze coördinatieverplichting deel uit zal maken, én de overlegstructuren steviger worden verankerd en minder vrijblijvend worden dan nu het geval is.

c. Wettelijk regisseur kwaliteitseisen handhaving

Deze taak is eveneens in de Wabo geregeld, waarbij de provincie het voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen door de bestuursorganen (26 gemeenten, één waterschap en van zichzelf) bewaakt. Zoals eerder genoemd zullen de Kwaliteitscriteria 2.1, die ook vergunningverlening omvat, waarschijnlijk in 2015 in de wet verankerd.

d. Interbestuurlijk toezichthouder

Per 1 oktober 2011 hebben de provincies een interbestuurlijke toezichtsrol gekregen op de uitvoering van de medebewindstaken. Deze toezichtsrol lag voorheen bij de Inspectie IL&T (voorheen: VROM). Primair heeft de gemeenteraad de controlerende rol ("horizontaal toezicht"), reden waarom de provincies hun ("verticale toezicht") rol terughoudend invullen. De provincie heeft in een verordening vastgelegd welke gegevens de gemeenten aan de provincie moeten overleggen. Op basis daarvan vervult de provincie zijn toezichtsrol. Voor het Wabo-domein is grotendeels aangesloten op de wettelijke kwaliteitseisen, zodat de gemeenten niet extra worden belast.

Naast deze vier rollen is de provincie, net als 11 andere gemeenten waaronder Nieuwegein, mede-eigenaar en opdrachtgever van de RUD Utrecht. De andere 15 gemeenten binnen de provincie zijn aangesloten bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU). Het is de bedoeling dat deze twee diensten op termijn zullen fuseren tot één provinciebrede uitvoeringsdienst. Het is nog niet bekend wanneer dit fusietraject in gang wordt gezet en wanneer een provinciebrede dienst een feit zal zijn.

Politie en Openbaar Ministerie

Naast de bestuursrechtelijke aanpak van overtredingen van de Wabo kan een strafrechtelijk optreden wenselijk zijn en bijdragen aan naleving. Nieuwegein beschikt over een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) die bevoegd is om overtredingen in het Wabo-domein strafrechtelijk aan te pakken. Daarbij merken we op dat het strafrechtelijk optreden onder de verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie valt en dus niet onder de gemeente. In de periode 2011-2013 heeft dat geleid tot 13 processen-verbaal, op uitsluitend milieuovertredingen.

De regionale politie-eenheid Midden-Nederland kent een team milieurecherche. Deze houdt zich voornamelijk bezig met de zwaardere opsporingszaken, veelal gericht op illegale activiteiten met grondstromen. De

---

⁸ Het betreft diverse overleggen. Op bestuurlijk niveau het Provinciaal MilieuOverleg (PMO), op ambtelijk niveau het PMO-a, Groen Platform en Regionaal overleg asbest (ROA) Utrecht. Het deelnemersveld verschilt per overleg en is zeer breed: gemeenten, RUD Utrecht, Omgevingsdienst regio Utrecht, waterschappen, Politie Midden-Nederland, Openbaar ministerie, VRU, Inspectie SZW (asbest), Inspectie IL&T, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Recreatieschappen, en natuurlijk de provincie zelf.

afgelopen jaren heeft de milieurecherche geen zware opsporingszaken uitgevoerd gericht op Nieuwegeinse bedrijven.

Op grond van de Intentieovereenkomst Handhavingssamenwerking geldt de afspraak dat inzake milieuovertredingen de gemeenten hun bestuurlijke waarschuwingen (zijnde een voornemen dat een bestuursrechtelijke sanctie wordt opgelegd) en de sancties in afschrift naar de regionale politie-eenheid Midden-Nederland zenden. De politie kan dan eigenstandig strafrechtelijk optreden. Dat is de afgelopen jaren in Nieuwegein niet voorgekomen, mede doordat over een eigen BOA wordt beschikt. Zij houden wel bij de gemeente steeds de vinger aan de pols of het bedrijf de overtredingen in de loop der tijd ongedaan heeft gemaakt, om te bepalen of zij strafrechtelijk zullen optreden.

De directeur van de RUD Utrecht is bevoegd tot het opleggen van bestuurlijke strafbeschikkingen milieu (bsb-m) op vele milieuovertredingen. Met name van de provincie zijn medewerkers met een BOA-bevoegdheid in de RUD Utrecht gestroomd. Ook Nieuwegein heeft één medewerker aan de RUD Utrecht overgedragen, eveneens met een BOA-bevoegdheid. De RUD Utrecht zal zelf afspraken met politie en OM maken inzake het inzetten van het strafrecht, met als leidraad de Landelijke Handhavingstrategie.

4.1.3   Ambtelijke organisatie

De vergunningverlenende taken worden uitgevoerd in de afdeling Ruimtelijk Domein. Toezicht en handhaving, voor zover niet bij een samenwerkingspartij ondergebracht, worden uitgevoerd door de afdeling Toezicht, Veiligheid & Leefbaarheid. Daarnaast worden ten behoeve van de Wabo-taken ondersteunende taken uitgevoerd bij andere afdelingen. Daarbij moet gedacht worden aan financiële diensten (legesheffing, invordering verbeurde dwangsommen), juridische diensten (bezwaarcommissie) en administratieve diensten (postregistratie en verzending).

4.1.4   Afstemming bestuur en ambtelijke organisatie

Collegeleden hebben frequent portefeuilleoverleg met de ambtelijke organisatie. In deze overleggen komen zo nodig individuele handhavingzaken aan de orde en wordt gesproken over de voortgang van het Jaarprogramma en ontwikkelingen op het gebied van de Wabo-taken, zoals het Wetsvoorstel Omgevingswet en het Wetsvoorstel private kwaliteitsborging voor het bouwen. Bestuurlijk gevoelige handhavingzaken worden vooraf met de burgemeester afgestemd. De burgemeester wordt geïnformeerd over in mandaat door de ambtelijke organisatie opgelegde sancties bij individuele handhavingzaken.

4.2   Middelen

De kosten gemoeid met de Wabo-taken bestaan voornamelijk uit personele kosten⁹, de gemeentelijke bijdrage in de RUD Utrecht, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en VRU, en budgetten voor overige kosten zoals licenties voor

---

⁹ Voor de primaire taken vergunningverlening, toezicht, handhaving en de directe administratieve en juridische ondersteuning op deze producten. Daarnaast zijn er overheadkosten, zoals automatisering, financiën, postafhandeling, etc.

het Wabo-backofficesysteem Squit XO en mobiel handhaven, benodigde apparatuur (bv. geluidmeter) en opleiding. Daartegenover staan legesinkomsten, die over een langere periode niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Overigens komen niet alle Wabo taken in aanmerking voor legesdekking, zoals alle milieutaken, bezwaar- en beroepsprocedures, meldingen (sloop, brandveiligheid) en toezicht en handhaving op de bestaande gebouwenvoorraad.

Er dienen voldoende middelen ter beschikking te zijn om de risico's die met de uitvoering van Wabo-taken worden tegengegaan tot een aanvaardbaar niveau terug te brengen. Zoals in paragraaf 2.2 als uitgangspunt is geformuleerd vormen het huidig budget en de formatieomvang voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor het college het vertrekpunt. Indien de taakuitvoering gedurende de looptijd van deze beleidsnota wijzigt, bijvoorbeeld door wetswijziging, dan worden de budgettaire effecten daarvan meegenomen in de reguliere begrotingscyclus.

De financiële kaders worden opgenomen in de begroting die aan de raad in de reguliere planning- en controlcyclus wordt aangeboden. De daadwerkelijke uitvoering, vastgelegd in de Jaarprogramma's, beweegt zich binnen de in de begroting opgenomen kaders voor personeelskosten en directe budgetten. De Wabo-middelen zijn terug te vinden in de volgende producten:

Omschrijving	Product	Band met taakuitvoering Wabo
<i>Programma Openbare Orde & Veiligheid</i>		
Brandweer	01005	Dit product omvat alle brandweertaken. De bijdrage van Nieuwegein in de VRU bedraagt zo'n € 3 miljoen. Met betrekking tot de Wabo richt de inzet van de VRU zich op advisering op een aantal bouwaanvragen, het afhandelen van aanvragen en meldingen inzake brandveilig gebruik en het toezicht hierop. Nieuw in de taken is de accentverschuiving naar Stimulerende Preventie (conform besluit van algemeen bestuur VRU op 4 juli 2014). Besloten is de capaciteit hiervoor te vinden door andere prioritering in bestaande taken. De VRU heeft een eigen programmabegroting. De Wabo-gerelateerde taken vallen daar binnen het programma Risicobeheersing.
<i>Programma Ruimtelijke Ontwikkeling</i>		
Ruimtelijk beleid	30000	Adviseren op aanvragen omgevingsvergunning planologisch strijdig gebruik (waartoe ook de grotere projectbesluiten en ruimtelijke accounts behoren) en monumenten.
Bouwtoezicht	30025	Toezicht op verleende vergunningen voor het bouwen, op sloopmeldingen, op bestaande bouw, op monumenten, toezicht n.a.v. klachten en handhavingsverzoeken.

Handhaving bouwen en wonen	30040	Handhaving voortkomend uit toezicht, conform de Landelijke Handhavingsstrategie.
Bouwen en wonen	30045	Procesmanagement van alle principeaanvragen en vergunningaanvragen en inhoudelijke toetsing van omgevingsvergunning voor bouwen en slopen, verbouw/sloop monument.
<i>Programma Duurzame Ontwikkeling</i>		
Vergunningverlening	32045	Vergunningverlening ligt bij RUD Utrecht en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De taakuitvoering van de gemeente is beperkt tot het eventueel opleggen maatwerkvoorschriften bij meldingsplichtige bedrijven.
Handhaving milieu	32050	Toezicht en handhaving op verleende vergunningen voor het oprichten van een inrichting, op regels van het Activiteitenbesluit, toezicht op regels Besluit bodemkwaliteit, toezicht n.a.v. klachten en handhavingsverzoeken. Een deel van deze taken wordt uitgevoerd door RUD Utrecht en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Bijlage 1   Verwachte wetswijzigingen

a. Omgevingswet

De Omgevingswet en bijbehorende uitvoeringsregelgeving (AMvB's, ministeriële regelingen) is onderdeel van een vergaande stelselherziening van alle regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving.

De Omgevingswet bundelt en vereenvoudigt regels op het gebied van omgevingsrecht. Doel is onder andere meer ruimte voor maatwerk en minder regels. Dat spreekt ook uit het wetsvoorstel: van 26 wetten naar één wet en van 120 AMvB's naar 4 AMvB's. De Omgevingswet zal onder andere de Wabo volledig vervangen. Daarnaast zal de Omgevingswet grote delen van onder andere de Woningwet en de Wet milieubeheer vervangen. De ruimtelijke visies worden minder versnipperd: zowel Rijk als provincie mogen ieder maximaal één omgevingsvisie vaststellen. De gemeente heeft ook een uitdaging: alle lokale regelingen met betrekking tot de fysieke leefomgeving, waaronder de bestemmingsplannen en (delen van) diverse verordeningen, dienen te worden vertaald in één omgevingsplan.

Het wetsvoorstel is medio 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd. De wet kan pas in werking treden als ook de uitvoeringsregelingen zijn vastgesteld. Het kabinet streeft ernaar de uitvoeringsregelingen in 2015 gereed te hebben voor consultatie. We voorzien inwerkingtreding niet eerder dan 2018.

Het kabinet stelt samen met IPO, VNG en UvW nog een implementatieprogramma op. De stelselherziening is complex. Het betreft niet alleen een grote wetswijziging, maar vergt ook een cultuuromslag in denken en werken. De grootste impact van de Omgevingswet komt voort uit vergroting van de flexibiliteit en afwegingsruimte, meer algemene regels en een meer integrale benadering van de leefomgeving. Dit doet een flink beroep op onze werkwijzen. Het vraagt van medewerkers om met de initiatiefnemer mee te denken en in samenspraak met burgers en bedrijven oplossingen bedenken. Het vraagt van bestuurders om de afwegingsruimte die de Omgevingswet biedt actief in te vullen.

b. Wetsvoorstel kwaliteitsborging voor het bouwen

Dit wetsvoorstel is medio 2014 vrijgegeven voor consultatie. Het wetsvoorstel is erop gericht de technische bouwplantoetsing, zoals deze nu door vergunningverleners van de gemeente wordt uitgevoerd, en het toezicht op verleende omgevingsvergunningen voor het bouwen aan de private markt over te laten. De initiatiefnemer dient dan een aanvraag in met een bijbehorende gecertificeerde bouwplantoets.

Voor de invoering van deze wet wordt een fasering voorgestaan, waarbij 3 risicoklassen van bouwen worden onderscheiden, van licht tot zwaar risicovolle bouwwerken. In een eerste fase zal de privatisering beperkt zijn tot de lichtste risicoklasse, waarna invoering voor de overige risicoklassen gefaseerd zal gebeuren.

De invoeringsdatum is nog onduidelijk, maar de minister streeft ernaar dit vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet reeds te hebben ingevoerd. Dat zou invoering uiterlijk in 2017 betekenen.

De impact op de gemeentelijke taakuitvoering is groot: de taken rond bouwen zijn straks beperkt tot:

- Bouwplantoetsing aan lokale regels (welstand, bestemmingsplan) en controle of de technische (gecertificeerde) toets voldoet aan gestelde regels.
- Bouwtoezicht op bestaande bouwwerken en op slopen, en klachtbehandeling (bijvoorbeeld over bouwoverlast).
- Afname legesinkomsten

Dit betekent dat formatie verloren zal gaan. Doordat het wetsvoorstel impact heeft voor alle gemeenten in Nederland, vergt dit een anticiperende aanpak om personeel te begeleiden naar een andere werkplek, intern of extern.

c. Wetsvoorstel VTH

Het wetsvoorstel VTH betreft een wijziging van de Wabo met als doel de verbetering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Kort samengevat beoogt de wet:

- het landsdekkend stelsel van Regionale uitvoeringsdiensten/Omgevingsdiensten wettelijk te verankeren. Dit heeft geen gevolgen voor Nieuwegein, omdat de basistaken inmiddels bij de RUD Utrecht zijn belegd.
- de weg vrij te maken om
  - de Kwaliteitscriteria 2.1 (september 2012),
  - uitwisseling van toezichtsinformatie tussen instanties,
  - samenwerking en bijbehorende overlegstructuren en afspraken die daaruit voortvloeien tussen instanties,
 bij Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's), ministeriële regelingen en verordeningen vast te leggen. Deze punten zijn ook nu al wettelijk vastgelegd, maar dit wetsvoorstel legt dit uitgebreider en sterker vast.

Een onderdeel van het wetsvoorstel vormt een jaarlijkse onderzoeksplicht van het college naar de kwaliteit van de vergunningverlening en de handhaving en eigen medewerkers, en de resultaten hiervan aan de gemeenteraad te rapporteren. Doel is om het horizontaal toezicht door de gemeenteraad te versterken.

De impact voor Nieuwegein is vooral gelegen in het tijdig voldoen aan de Kwaliteitscriteria 2.1. Dat kan verdere uitplaatsing van Wabo-taken inhouden, indien niet aan de kritieke massacriteria kan worden voldaan. Voor zover nu bekend dienen de kritieke massa regionaal te worden afgestemd en bij verordening te worden vastgelegd.

Daarnaast zijn enkele kleinere, minder ingrijpende wetswijzigingen in aantocht, waaronder wijzigingen van het:

- *Activiteitenbesluit milieubeheer*, gericht op verdere afname van het aantal vergunningplichtige bedrijven;
- *Asbestverwijderingsbesluit 2005*, inhoudende een verbod op het hebben van asbesthoudende daken per 2024. Dit betekent dat iedere eigenaar van een bouwwerk met een asbesthoudend dak dit dak uiterlijk 2023 moet hebben vervangen.

Bijlage 2   Voorbeeld risicoanalyse

Onderstaand een voorbeeld van hoe de risicoanalyse met betrekking tot inrichtingsgebonden milieutoezicht eruit zou kunnen zien, ter illustratie van de methodiek geschetst in paragraaf 3.2.

Branche	Aantal bedrijven in Nieuwegein	Effecten niet-naleving (van voorschriften vergunning/Activiteitenbesluit/H(C)FK-regelgeving)							TOTAAL EFFECT (= SOM effecten)	Kans op niet-naleving	Risico (effect x kans)
		Fysieke veiligheid (externe veiligheid, opslag gevaarlijke stoffen, brandgevaarlijk)	Kwaliteit leefomgeving (hinder/overlast)	Financieel-economische schade (vervanging/onderhoud riolering bij vetafscalers,	Natuur en milieu (afgifte en opslag (gevaarlijke) afvalstoffen, afvalwater,	Gezondheid (luchttemissies, geluid)	Bestuurlijke afbreuk (daar waar 4 of 5 is gescoord, eigen inrichtingen, economische				
Subbranche	weegfactor:	3	2	1	3	3	1				
Landbouw	17										
# fokken en houden van dieren (incl. kinderboerderij, manege)	7	1	3	1	3	1	1	23	4	92	
# akkerbouw, fruitteelt, hoveniers	10	2	1	1	3	1	1	22	4	88	
Industrie	79										
# metaal	26	3	3	1	3	1	1	29	3	87	
# grafische sector	18	3	3	1	3	1	1	29	2	58	
# kunststof en rubber	6	3	3	1	3	2	1	32	3	96	